

Zarathustra pärändus

Kuidas unustatud prohveti sünnipäev vormis
lääne religiooni ja maailmapilti.

Muusikalegend

Freddie Mercury (Farrokh Bulsara) oli päritolult parsi ja maeti zoroastriitliku rituaaliga.

Globaalne bränd

Automark Mazda sai otsese inspiratsiooni vanapärsia ainujumala Ahura Mazda nimest.

Filosoofia

Nietzsche teos Nõnda kõneles Zarathustra ja mõiste Übermensch (mille algse idee tõlge supermaniks hiljem täielikult moonutas).

Ajatu eetika

Usundi algne nimetus Daena vanuhi (hea südametunnistus) taandub kolmele reeglile: Head mõtted, head sõnad, head teod.

Keeleline juurestik: Pärslased ei ole semiidid

Selles avesta keeleruumis (Baktrias) sündis u 1500–1200 eKr prohvet Zarathustra, luues ühe maailma vanima monoteistliku usundi. Tema jumal on Ahura Mazda (Tark Isand), keda sümboliseerib tuli.

Impeeriumi hiilgus ja kultuuriline vastupidavus

Pärsia Ülemvõim (alates 6. saj eKr)
- Zoratriistlik suurvõim pakub hiljem varjupaika isegi tagakiusatud varakristlastele (nestoriaanidele).

Islami Vallutus (7. saj) -
Zoroastrism surutakse maha.

Pärsia Renessanss (9.–10. saj) -
Araabia keele asemel tõuseb taas pärsia keel. Sünnib eepos Shahname ja tegutseb Avicenna.

Ainus mittejuut, keda Vanas Testamendis tituleeritakse sõnaselgelt messiaks, on Pärsia kuningas Kyros Suur.

Ta vabastas juudid Babüloni vangipõlvest ja rahastas nende templi taasehitamist.

Tema usuvabaduse dekreet on ÜROs eksponeeritud kui maailma esimene inimõiguste dokument.

Kalendrite müsteerium: Millal sündis Zarathustra?

Fasli kalender (Iraan)

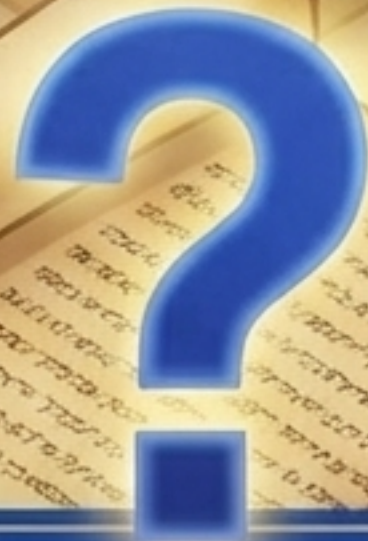
Alati 26. märtsil
(6. farvardin).
Riiklik tähtpäev.

Shenshai kalender (India parsid)

Nihkub Gregoriuse kalendris,
praegu langeb augustisse
(nt 20. august 2025).

Kadmi kalender

Nihkub, tavaliselt
juulis.

Prohvet elas tõenäoliselt 1500–1000 eKr. Zoroastrismi vanim pühakiri Avesta tema sünniajast vaikib. Gathades (tema enda hümnides) puudub igasugune kalendriline kronoloogia. Kuidas me siis teame täpset kuupäeva?

Teoloogiline evolutsioon ja teksti kihistumine

Gathad (u 1200 eKr)

- **Autorsus:** Zarathustra enda hümnid.
- **Sisu:** Abstraktne filosoofia, eetika, vaba tahe (Asha). Räägitakse valgusest ja mõttest. Ei mingeid kuupäevi ega loomingu tsükleid.

Noorem Avesta (u 800–600 eKr)

- **Autorsus:** Hilisemad preestrid. Tekstid nagu Visperad.
- **Sisu:** Rändrahva usund muutub põllumajanduslikuks. Tekib vajadus rituaalse kalendri ja süstematiseerimise järele. Ilmuvad loomisperiodid (Gahambar).

Bundahishn (3.–7. saj pKr, Sassanidide ajastu)

- **Autorsus:** Riigiusundi teoloogid ja mütologiseerijad.
- **Sisu:** Prohveti elu seotakse kosmilise kellaga. Määratakse täpne sünnikuupäev (6. farvardin), et siduda see maailma loomise tsükliga.

Pöörpäevade teoloogia: Talv vs. Kevad

Jeesus (25. detsember)

Astroloogiline ankur: Talvine pöörpäev (Sol Invictus).

Sümboolika: Valgus hakkab taas kasvama. Valguse eostamine ja sünd sügavaima pimeduse keskel.

Zarathustra (26. märts)

Astroloogiline ankur: Kevadine pöörpäev (Nowruz) + 6 päeva.

Sümboolika: Valguse täielik võit ja looduse uuestisünd. Elu ja tõe (Asha) täielik õitselpuhkemine.

Kumbki kuupäev ei ole astronoomiline tuletis pühakirjast, vaid teoloogiline kalendri-konstruksioon.

Kosmiline tsükkel: Kuus loomisperioodi (Gahambar)

Visperad kirjeldab maailma loomist orgaanilise protsessina, mis kordub igal aastal rituaalide kaudu:

Miks just 6. päev? (Khordad Ruz)

6. Inimene
(Hamaspahmaedaya –
vahetult enne kevadist
pööripäeva)

Loomise Loogika: Inimene loodi viimases, kuuendas etapis, mis lõppes vahetult enne uut aastat (pööripäeva).

Täiuslikkuse Kuupäev: Kui esimene farvardin (pööripäev) on looduse ärkamine, siis kuuenda päeva kaitsevaim on Hordad (avesta keeles Haurvatat), mis tähendab Täiuslikkust või Terviklikkust.

Uus aasta
(Nowruz)

Teoloogiline Peenhäälestus:
Bundahishn sätestab, et kuna inimkond sai valmis enne uut aastat, pidi selle inimkonna vaimne tipp – **Zarathustra** – sündima kohe uue tsükli alguses, ehk uue aasta kuuendal päeval (26. märtsil).

6. päev (26. märts)

Kosmiline sünkroonsus:
Samal päeval sai ta 30-aastaselt ka oma esimese ilmutuse.

Uus aasta
(Nowruz)

Kultuuriline sild: Paabeli vangipõlv (586–538 eKr)

Enne Pärsia kontakti austas varajane juudi usk ühte jumalat teiste seas (henoteism). Pärsia impeerium oli aga tollase maailma superriik tohutu kultuurilise ja religioosse prestiižiga.

Pärsia
Impeerium

Paabeli
Vangipõlv

Key Concept:
Pärsia kuninga Kyros Suure vabastatud juudid puutusid kokku zoroastrismi range dualismi (hea vs. kuri) ja abstraktse valgusega seotud looja kontseptsiooniga. See aitas juudi usul liikuda puhta universaalse monoteismi suunas.

Loomislugude anatoomia: Orgaaniline vs. Abstraktne

Zoroastrism (Noorem Avesta / Visperad, u 800 eKr)

Struktuur: 6 pikka aastaagega seotud perioodi (Gahambari). Looduse orgaaniline valmimine.

Süsteemi vanus: Arhailine; tekkis enne 7-päevase nädala tundmist.

Seitsmes element: Tuli, mis läbib kõike eelnevat ja annab elujõu.

Judaism (Vana Testament / P-allikas, u 500 eKr)

Struktuur: 6 abstraktset 24-tunnist päeva. Transkendentse Jumala käskiv tahe tühjuse üle.

Süsteemi eesmärk: Teadlik katse suruda vana kuue etapi täiuslikkus juudi nädalatsükklisse.

Seitsmes element: Hingamispäev (Sabbath), loodud puhkamiseks ja pühitsemiseks.

Laenatud vundament: **Henoteismist Monoteismi**

Surnute ülestõusmine

Zoroastrismi nurgakivi (*Frashokereti*), mis varajases judaismis (*Šeol*) puudus.

Ingliõpetus ja demonoloogia

Seitsme peaingli hierarhia vastandumas seitsmele pea-deemonile.

Eshatoloogia

Viimne kohtupäev ja lineaarne maailmalõpp.

Paradiis

Heebreiakeelne *pardes* on otsene laen vana-pärsia sõnast *pairi-daeza* (piiratud aed).

Zarathustra pärandus täna

Kosmiline arhitektuur

26. märts (6. farvardin) ei ole vaid ühe mehe ajalooline sünnipäev. See on mälestis iidsele loogikale, kus maailma tekkimine toimus matemaatiliselt pühitsetud järjekorras.

Nähtamatu vundament

Pärsia usund on Lääne usulise mõtte (judaismi ja kristluse) varjatud alustala, õpetades, et valguse võit pimeduse üle on seaduspärane protsess.

Ajatu sõnum

Kogu see keeruline kosmoloogia taandub lõpuks prohveti kõige lihtsamale ja kestvamale eetikale:
Head mõtted, head sõnad, head teod.